

עין משפט
גזר מצוה

נג:

יְשׁוּר ו**יְשׁוּר** פסולִי המוקדשים שנגנחו. פירש רב יהודה גאון דהיינו שור כבור דלא פריק ליה ולפי שאין לו פדיון אעפ"י שדינו להיות נשחט במדינה וגאלל לכהנים במומו כגזי וכאיל דאפילו להאכילו לנכרים מתיר ר' עקיבא בצבורות (דף לב:) מטעם דאיתקש לגזי ואיל אפי' הכי לא חשיב בחייו ממון הדיוט ושור רעהו וכן כל פסולי המוקדשים שלא נפדו אצל במוקדשין שנפדו ליכא לאוקמי דשור רעהו מקורו אע"פ שאסורים בגיזה ועבודה דהא לקמן בשמעתין מחייבין שור הדיוט שהמית שור פסולי המוקדשין ובור נמי הוה מחייבין אי לאו משום דכתיב והמת יהיה לו:

הא ברבנן **הא** בר' נתן. וקמ"ל

דאפי' גשני שוריס יהיה הדין כמו בשור ובור אע"ג דבשור ובור לר' נתן שיך טפי למימר כי ליכא לאשתלומי משור משתלם מצור מטעם דאמר אנה תוראי צניקן אשכחמיה את קטלמיה ובשור ושור ליכא למימר הכי ולרבנן הא קמ"ל דלא מימא דוקא בשור ובור אמרינן הכי דכי ליכא לאשתלומי מצור לא משתלם משור דהיינו משום דבור עושה עיקר המעשה ואיורו קטל בהצילה לכך לא נטיל חיובו על השור אע"ג דליכא לאשתלומי מיניה אצל בשור ושור שאין צוה עיקר ההיזק יותר מצוה הוה אחינא דאפילו לרבנן כי ליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי וגראה לר"י דאזכי ורבינא ס"ל האי כוליה הויקא עבד והאי כוליה הויקא עבד דאי ס"ל פלגא נוקא עבד למה יאמר רבי נתן דכי ליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי הא לא שיך הכא טעמא דאנה תוראי ולא קאמר הא והא כרבי נתן הא כמ"ד פלגא נוקא עבד והא כמאן דאמר כולה נוקא עבד משום דגראה לו לגמרא טעם ראשון שאמר רבא עיקר דהא כולה נוקא עבד ולהכי מוקי כוליה כוותיה:

יְשׁוּר ואדם שדחפו אָבּוּר. * לא שדחף אדם בכוונה דא"כ צעל הצור אמאי מחייב דאטו אם ישים אדם טלימו של חצירו בנאש של חצירו וכי יתחייב צעל האש

ואם תאמר אי שלא בכוונה אמאי יתחייב בצושט ויש לומר גנון שידע האדם בשעתו נפילת חצירו וחשיב בכוונה מידי דהוה אנתהפך דסוף פ"ב (לעיל ד' טו.): **לְעֵנִין** **בּוֹפֵר** וּשְׂרָשִׁים שֶׁ עֶבֶד שׁוֹר חִיִּב. וא"ת והא שור פטור ממימה כיון שהוא ואדם דחפו דהוי כמו (לעיל י'): הכוזה עשרה בני אדם בעשר מקלות בצבת אחת דברי הכל פטור וכיון דלא מוחיב מיתה לא מוחייב כופר דלעיל בפ' ד' וה' (ד' מה. וסס) משמע דרבא ס"ל כרבא דאמר דאי אין השור בסקילה אין הבעלים משלמין כופר דאמר בהדיא דשלא בכוונה משלם דמים וגראה דלא איירי כשדחפוהו שניהם צבת אחת אלא כל אחד בפני עצמו: **לְעֵנִין** **בָּאִים** ו**יְשׁוּר** **פְּסוּלֵי** **הַמוֹקֵדְשִׁין**. כשנפדו מיירי דאי לא נפדו אדם ושור נמי פטורין מדכתיב רעהו תימה דבצור אמאי פטור כיון שנפדו והא הוי המיתה שלו למ"ד פודין הקדשים להאכילן לכלבים ואי הוה מיירי בשלא נפדו מיחא שלא

יכולים לפדותו לאחר מיתה דבעינן העמדה והערכה ואפילו למ"ד אין פודין קשה דמוכח בפרק כל שעה (פסחים דף כט:) דהיינו דווקא להאכילן לכלבים אצל להסיקן תחת תבשילו פודין לכ"ע בשמעתתא דאוכל חמץ של הקדש במועד מעל ומסיק רב אשי לכ"ע אין פודין כו' ודכ"ע דבר הגורם לממון לאו כממון דמי ובפלוגתא דר' יוסי הגלילי ורבנן קמפלגי אלמא מדמעל פודין להסיקו תחת תבשילו או לצורך הנאה אחרת וכן פי' שם הקונט' ואין לתמוה מ"ש אכילת כלב משאר הנאות דלמלא כיון דמיעטיה מואכלת ולא לכלבין לית לן למעוטי אלא כיונא צה אכילה ומיהו אליבא דרב יוסף דמפרש התם לעולם בפודין הקדשים להאכילן לכלבים קמפלגי ל"ל דאי דאין חילוק בין אכילת כלב לשאר הנאות ושמא רבא כרב יוסף ס"ל: **נִפְקָא** אִיָּה מוֹהֲמַת יְהִיָּה לוֹ דְּשׁוֹר. ואע"ג דלא ילפינן שור מצור לפטור היכא שאין המיתה שלו מ"מ ילפינן צור משור לבעלים מטפלים בגבילה דג' קראי כתיבי כדאמרינן בפ"ק (דף י'): **אִיפּוּךְ אָנָּה**. וא"ת אם כן רעהו דכתב רחמנא למה לי לאפוקי הקדש וי"ל דאזטרירך להקדש שנגח הדיוט אך קשה דמשור איש נפקא:

שור שנגח את הפרה פרק חמישי בבא קמא

”וְהָיָה מִאִי נִיחַו שׁוֹר כְּבוֹר דְּלֹא פִּרִּיק לִיה. כְּבוֹר צַעַל מוֹס שְׁאִין צִר פִּדְיוֹן דְּכִיּוֹן דְּלֹאֻ צִר פִּדְיוֹן הוּא לֹא נִפְק מִקְדוּשָׁה קִמְיִיתָא הִלְכָּךְ שׁוֹר הִקְדַּשׁ קִרְיָנָא צִיה וְאִע״פ שֶׁהִכָּהן אוֹכְלוּ לֹא קִרְיָנָא צִיה שׁוֹר רַעְהוּ נִשְׁמוֹת כֹּחַ דְּמַשְׁלֶתָן גְּבוּהָ קוֹצוּ. וְהֵאִי דִנְקֹט פְּסוּלֵי הַמוֹקֵדְשִׁים וְלֹא נִקְט שׁוֹר וְשׁוֹר הִקְדַּשׁ שִׁנְגַּחוּ

רבותא אשמעינן דאף לצבור צעל מוס פטור הואיל ולא נפדה אצל פסולי המוקדשין שנפדו חייב לשלם אס נגחו דשור רעהו קרינא ציה מדאמר לקמן בשמעתין דשור הדיוט שנגח לשור פסולי המוקדשין חייב אלמא שור רעהו הוי: **שור הדיוט ושור פסולי המוקדשים שנגחו. צין שניהם שור: אזכי אמר ח"ו משלם.** צעל השור והשאר מפסד הניזק. ובתם מוקמינן לה וכדרכי נתן דאמר ”וְע״א[ן] מִנֵּה דְלִית לִיה לֹאשְׁתַּלּוּמִי מֵהֵאִי לְשִׁתְּלִם מֵהֵאִי וְהוּי כְּמִי שְׁאִין לוֹ שׁוֹתֵף וּמִשְׁלֵם ח״ו כְּדִינוּ: כִּרְצֵנָּן. רביע נזק הואיל ויש לו שותף וזה שאינו יכול להשתלם מן הקדשים יפסיד: וּאִיצִיעִים אִימָא. תרוייהו כרצנן ולא פליגי: **בתם.** רביע נזק הואיל ויש לו שותף ומועד חזי נזק והשאר יפסיד: **שור ואדם שדחפו. דבר אחד לצור** וגמלאו שלשתן שותפין בנזק השור והצור והאדם: **לענין נוקין.** כגון אם דחפו שם אדם והזקק משלמין צין כולן פחת דמיו דכולן חייבין בנזקי אדם דהא דקיימא לן לגבי צור שור ולא אדם בקטלא קיימא לן כגון אם נפל לתוכו עבד ומת אצל בנזקין חייב וכרבי נתן היא דלא אזיל בתר דחיפה לחודה: **ארבעה דברים.** שהן לצד מנוק: אדם. שדחפו חייב אצל השור והצור פטורים דקיימא לן

(לעיל ד' כו.) איש צעמיתו) ולא שור צעמיתו וכן צדמי ולדות אנשים כתיבי) ”(גְּבִי וּלְדוֹת) וְלֹא שׁוֹרִיס: לְעֵנִין כּוֹפֵר. אִם מֵת: שׁוֹר חִיִּב. כְּדִינוּ וּבִמְוַעַד: אִדֶּם וּצוֹר פְּטוּרִין. אִדֶּם דֵּהֹא צִר קִטְלָה הוּא וְאִי נִמִּי לֹא אַתְרוּ צִיה פְּטוֹר מִדְּמַנָּה דְּצִי חֻזְקִיה בְּהַמְנִיחַ אֵת הַכֹּד (לעיל לה.) וצור דכתיב שור ולא אדם: **ושור פסולי המוקדשין.** אם דחפו לתוכו שור פסולי המוקדשין

שנפדה דקרינא ציה שור רעהו אחר שפדלו: **מאי טעמא.** צור פטור: **דכתיב והמם יהיה לו.** גבי צור: **מי שהמם שלו.** שיכול למכור הנצילה ילא זו שאף על פי שנפדה טעון קצורה דאמרינן גבי פסולי המוקדשין שנפדו בתם' בצורות בפ' שני (ד' טו.) מוצא (דברים יב) ולא גיזה בשר [שסן] ולא חלב ואכלת [שסן] ולא לכלבין מכאן שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים: **לבעלים מטפלין בגבילה.** כדאמרינן בפ"ק (ד' י'): והמת יהיה לו לניזק אתה אומר לניזק כו': **ומאי חזים דהאי והמם יהיה לו דשור מפקס ליה לבעלים מטפלין בגבילה.** ומחייבת ליה אנגיחת פסולי המוקדשין: **איפוך אנא.** ואוקימנא חיובא דפסולי המוקדשין אצור: **שור ולא אדם.** מדלגא כתיב וגפל שמה הגופל אלמא למעוטי אתא. ולקמיה [מד.] פריך שאר בהמות מנא ליה דלמא כולם ממעטינן: לחלק

יחזיקו לפדותו לאחר מיתה דבעינן העמדה והערכה ואפילו למ"ד אין פודין קשה דמוכח בפרק כל שעה (פסחים דף כט:) דהיינו דווקא להאכילן לכלבים אצל להסיקן תחת תבשילו פודין לכ"ע בשמעתתא דאוכל חמץ של הקדש במועד מעל ומסיק רב אשי לכ"ע אין פודין כו' ודכ"ע דבר הגורם לממון לאו כממון דמי ובפלוגתא דר' יוסי הגלילי ורבנן קמפלגי אלמא מדמעל פודין להסיקו תחת תבשילו או לצורך הנאה אחרת וכן פי' שם הקונט' ואין לתמוה מ"ש אכילת כלב משאר הנאות דלמלא כיון דמיעטיה מואכלת ולא לכלבין לית לן למעוטי אלא כיונא צה אכילה ומיהו אליבא דרב יוסף דמפרש התם לעולם בפודין הקדשים להאכילן לכלבים קמפלגי ל"ל דאי דאין חילוק בין אכילת כלב לשאר הנאות ושמא רבא כרב יוסף ס"ל: **נִפְקָא** אִיָּה מוֹהֲמַת יְהִיָּה לוֹ דְּשׁוֹר. ואע"ג דלא ילפינן שור מצור לפטור היכא שאין המיתה שלו מ"מ ילפינן צור משור לבעלים מטפלים בגבילה דג' קראי כתיבי כדאמרינן בפ"ק (דף י'): **אִיפּוּךְ אָנָּה**. וא"ת אם כן רעהו דכתב רחמנא למה לי לאפוקי הקדש וי"ל דאזטרירך להקדש שנגח הדיוט אך קשה דמשור איש נפקא:

מסורת הש"ס

א) רש"ל מ"ו, ג) ע"י מוס' לעיל יב: ד"ה ואם איתא וכו' גרסו רבא, ג) [לעיל לה. מד.], ד) [ע"י מוס' וצוחם ע"א: ד"ה ובתריפה], ה) [לעיל י: וס"ג], ו) לעיל ה: וס"ג, ז) רש"ל מ"ו וכו' דגם מתוספות משמע שרב יהודה פירש כן ולא רש"י וכו' מהרש"ש מ"ש ברש"י ה"ג ר"ל הלכות גדולות צ"ח לומר שכן גמלאו בלכות גדולות שכתב רב יהודה גאון ומ"מ גראה שאינו מלשון רש"י שהרי כתב לעיל [דף נא. ד"ה שורן] בפשיטות דלא מוסיפה וכו' לא הוכיח שחולק עליו אלא שחלמיד אחד כתבו בגליון, ח) [ויקרא כד. ט] [נשמות כא.], י) רש"ל מ"ו, ט) [ע"י מוס' לעיל יב: ד"ה ואם, ט] [ע"י לעיל ו. מוס' ד"ה לאתויי],

תורה אור השלם

1. בעל הבור ישלם כסף ישיב לבצעליו וְהַמָּת יִהְיֶה לוֹ: שמות כא לד
2. וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ בֵּי יָרֵךְ אִישׁ בֶּר וְלֹא יִכְסּוּ וְנָפַל שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר: שמות כא לג

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שור ואדם וכו' לא שדחף אדם. עיין לעיל ד' ו' ע"א מוס' ד"ה לאתויי:

רבינו חננאל

אמר רבא שור ושור פסולי המוקדשין. פיר', שור פסולי המוקדשין שלא נפדו. שור ולא אדם. פיר"ח זצ"ל, מדרמקשי ומפרקי אליבד, שמוע מינה דהילכתא כוותיה בהאי.